

DEVEKUŞU

Yaklaşık 13-14 cm gaga uzunluğuna sahip olup ağızda diş yoktur. Kafası vücuduna oranla küçük boynu uzundur. Boyları 2-2,8 m arasında değişir. İki tırnaklı uzun ve güçlü bacaklara sahiptir. Baş boyun ve bacaklar sert ince, kanatlar ile gövdesi gösterişli ve tüylüdür. Göğüs kemiği bulunmamaktadır. Erginlerinin canlı ağırlığı 110-160 kg. arasında değişmektedir. Ortalama 60/70 yıl yaşarlar. Bakım ve besleme ortamına göre 20-30 yıl damızlıkta kullanılabilirler.

ÜRETİMİ

Devekuşlarının üretimi, tabii kuluçka ve kuluçka makinalarında yapılmaktadır. Yılda 40 ila 100 arası yumurta veren dişiler erkeklerine nazaran daha ufak yapılı olup, grimsi-kahve renklidir. Erkekleri ise siyah renkli olup kanat ve kuyrukta beyaz renkli gösterişli tüyler bulunur. Dişiler 2-2.5 yaşında, erkekler 2.5-3 yaşında eşey eşeysele olgunluğa erişirler. Dişiler genellikle Nisan-Eylül döneminde yumurtlarlar. 2-3 gün arayla yumurtlar, iki haftalık bir aradan sonra tekrar tekrara yumurtlarlar. 1100-1800 gr. Ağırlığındaki yumurtalardan yaklaşık 50 kadarı damızlık değerdedir.

Bakım ve beslenme durumuna göre ve yumurta verimi artabilir. Yumurtalardaki döllülük oranının artması için 1 erkek 2 dişi şeklindeki eşlemelerde her iki cinsiyetinde aynı yaş grubunda olmasına dikkat edilmelidir. Erkekler çiftleşme öncesi dişinin etrafında kanatlarını açarak dans eder. Bu dönemlerde sinirli ve saldırgan olurlar.

Kuluçkalık yumurtalar 13-18 C derecelik % 22-25 nemli odalarda, temizlenip dezenfekte edilerek depolanır. Uygun koşullarda 7-14 gün süreyle muhafaza edilebilir. Kuluçka süresi 42 gün olup, döllük oranı %70, kuluçka randımanı %75 civarındadır. Kuluçka ısı 36.2 C'dir. Fumigasyondan sonra hazır durumdaki kuluçka makinalarına yerleştirilen yumurtalar 14 günde döllülük kontrolüne 39. günde de inficar bölümüne alınırlar. Çıkan civcivlerin ilk üç aylık dönemi en kritik devredir. Bu dönemde %30 lara varan ölümler olabilir. Üç aylık dönemi atlatan civcivlerin yaşama gücü oldukça yüksektir. Devekuşu yumurtası 24-25 tavuk yumurtasına eşdeğer büyüklüktedir. Daha ziyade damızlık olarak kullanılmasının yanı sıra yemeklik olarak da kullanılmaktadır. Devekuşu 9-12 aylık olduklarında (yaklaşık 90-110 kg) kesilirler. Eti kırmızı renkli olup, yağsız ve kolesterolü düşük, yumuşak bir ettir. Avrupa ve Amerika'da yaygın olarak kullanılmaktadır. Kilosunun 17-18 dolardan satıldığı ifade edilmektedir. Yağ oranı % 3, kolesterol miktarı ise dana etinin yaklaşık % 55-60'ı kadardır. Et randımanı % 40-50 arasında olup en kıymetli kısımları butlarıdır.

Derisi devekuşunun en değerli ürünüdür. Sığır derisinden 3-5 kat daha dayanıklıdır. Kalite olarak timsah ve fil derisi ile karşılaştırılabilecek düzeyde olup, suya karşı dayanıklı yumuşak bir deridir.

SEVK VE İDARESİ :Devekuşu yetiştiriciliği için üreticiler aşağıdaki sistemlerden birini seçebilirler.

a-) Ekstansif Sistem : Doğal koşullarda, açık alan yetiştiriciliği.

b-) Yarı Entansif Sistem : Yarı kapalı yarı açık alan yetiştiriciliği.

c-) Entansif Sistem : Tamamen kapalı barınaklarda yapılan yetiştiricilik.

Devekuşları için en uygun ısı 18-20 C dir. Yaşantılarını daha soğuk ve daha sıcak ortamlarda da sürdürürler. Ancak soğuk ve yağışlı ortamları pek sevmezler. Verimli bir üreme sezonu için sıcak ortamı tercih ederler. İstenen seviyede bir üretim için besleme, bakım ve çevre ısılarına dikkat etmek gerekmektedir. Devekuşlarını stresten uzak tutmalı, sevk ve idaresi yumuşak ve dikkatli yapılmalıdır. Ani korku ve sert davranışlara meydan verilmemelidir. Bu durum yumurta verimindeki ani düşmelerle kendini gösterir.

Erkekleri üreme mevsimi dışında dişilerle bir arada bulundurulmamalıdır. Dişi ve erkekler çiftleşme dönemleri dışında birbirlerini görmediği takdirde daha yüksek cinsel aktiviteye sahip olurlar. Devekuşu çiftlikleri en az 2 m yüksekliğindeki çitlerle çevrilmeli,

barınakların yüksekliği ise 3 m den alçak olmamalıdır. Merada otlatılmaları için 10-15 hayvana 1 hektar, dinlenme ve gezinti için ise 40 hayvana 1 hektar arazi düşünülmelidir. **BESLENME :**

Yemin Temel Besin Maddeleri :

A-) Enerji Maddeleri : Karbonhidratlar (tahıllar) ve yağlar.

B-) Proteinli Maddeler : Bakla, Soya fasulyesi, Yer fıstığı gibi yağlı tohumlar ve küspeler.

C-) Vitaminler : Sentetik vitaminler ve yeşil yemler.

D-) Mineral Maddeler : Kemik unları, kireç taşı, midye kabukları ve fosfor ihtiva eden kalsiyum bileşikleriyle tuz.

Bu besin maddelerinin karma yemlerdeki oranlarını yaş gruplarına göre dengeli bir şekilde düzenlemek gerekir. Cıvciv, Piliç ve anaç yemleri özellikle kapalı sistemlerde titizlikle hazırlanmalıdır. Yumurtlama döneminde kesinlikle yem değişikliklerine gidilmemelidir.

Cıvcivlerin Beslenmesi : Yumurtadan çıktıktan sonra ilk 3-4 gün yiyeceğe ihtiyaç duymazlar. Yumurta sarısındaki besin maddeleri bu süre içindeki ihtiyaçlarını karşılar. Bu süre sonuna doğru yem yemeye başlarlar. Kümes ısıları tavuk cıvcivi gibi düzenlenebilir. Yani ilk hafta 35 C daha sonra 20 C ye kadar azaltılarak düzenlenir. Yeme alıştırmada genelde lapa türü hazırlanmış yemlerle yapılmalı daha sonra fabrikalarda hazırlanmış “Devekuşu Cıvciv Yemi “ verilmelidir. Bu yemler minimum % 18 proteinli, 2600 Kcal/kg enerji, sindirimi kolay, bakteri mantar yönünden temiz olmalıdır. 1-2 hafta sonra bu yemlerin içine kaliteli yeşil yemler ilave edilebilir. Yemlerdeki kalsiyum oranı % 2 yi geçmemelidir. Fazla kalsiyum bacak bozukluklarına sebep olabilir. Cıvciv yemi 40-50 gramla başlayarak yaş ilerledikçe 500-600 grama çıkarılır. İçme sularının temizliği de çok önemlidir. Temizliğe çok dikkat edilmeli su kapları günde birkaç kez yıkanmalıdır.

Piliçlerin Beslenmesi : Cıvcivler 6 aylık olduktan sonra piliç devresine geçerler. Damızlıkta kullanılacakları 2 yaşına kadar bu döneme uygun “Devekuşu Piliç Yemi “ ile beslenmelidir. %16/17 proteinli 2450 Kcal/kg enerjili % 2-2.5 oranında kalsiyum ve bunun 1/3 oranında fosfor ihtiva etmesi gereken bu yemlerde selüloz miktarı cıvciv dönemine göre daha yüksek olabilir. Ancak yeşil yem veya vitamin düzeylerine çok dikkat edilmelidir. Damızlığa ayrılacak hayvanların yağlandırılmaması için yemlerin kalori düzeyi titizlikle kontrol altında tutulmalıdır. Yedikleri yem miktarı günlük 1 kg dan, giderek 3 kg a kadar yükseltilir. Yemlerin yapısı pelet şeklinde olmalı ve imkanlar ölçüsünde yeşil yemlerle lezzetlendirmeye çalışılmalıdır.

Damızlıkların Beslenmesi : Dişiler 2 yaşında, erkekler ise 2.5- 3 yaşında damızlık olarak kullanılırlar. Dişiler 18-20 aylıkken yumurtlamaya başlarlar ise de 2 yaşından önce çiftleştirmeye alınmamalıdır. Günlük yem tüketimleri 5 kg’ a kadar yükseltilebilir. Kaliteli kaba yemlerle takviye edilerek “ Devekuşu Damızlık Yumurta Yemi “ verilmelidir. Bu yemler, minimum % 15 protein, 2450-2500 Kcal/kg enerji, % 3-4 oranında kalsiyum %0.35-0.40 fosfor ihtiva eden, bakteri ve küf yönünden temiz olmalıdır.

Ergin hayvanlar günde 1-1.5 kg taş yutarlar bunu hazmı kolaylaştırmak için yaparlar. Her yaş dönemi için hazırlanan yemlerde vitamin düzeyi çok iyi ayarlanmalıdır. Sağlıklı bir döl verimi için, bilhassa serbest otlama imkanı olmayan yetiştiricilikte bu çok önemlidir. Yemler, diğer dönemlerde olduğu pelet şeklinde olan, içme suları ve su kaplarını temizliğine dikkat edilmelidir. Bütün yem çeşitlerinde önemli olan yemlerin ekonomik olmasıdır.

Hastalıkları: Devekuşunun belli başlı hastalığı bulunmamaktadır. En çok ilk üç aylık ölümleri kayda değerdir. Kuluçda yeteri kadar sıcaklık ve nem verilmemesi, havalandırma sorunları, yumurtaların gereği kadar çevrilmemesi, kabuk altının artmasına çıkan cıvcivlerinde yaşama gücünün düşük olmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra A,B, C, ve biotin gibi önemli vitaminlerin eksiklikleri tüm kanatlılar gibi Devekuşlarında da çeşitli

anomaliler meydana getirirler. İlk üç aylık dönemi atlatan civcivlerin yaşama gücü yüksektir. Ancak en çok görülen bir sorunda ayak bozukluklarıdır.